

Bakom alla namnen på den glassiga skylten i vår entrè finns människorna som fordom genom stora och små donationer blev upphovet till ideella föreningen

SÖDERTORPSGÅRDEN

50 år 1972-2022

Till apotekaren för apoteket Gripen i Malmö Justus Bunths Stiftelse för obotligt sjuka eller ålderdomssvaga anslöt snart även en syster Anna Bunth, som också var en av grundarna till Anna och Eva Bunths skola för flickor (vars hus fortfarande ligger kvar på Slottsgatan mitt emot Casino) samt brodern, rikskände konstnären Herman Bunth vars konst i dag hänger på museer både i Malmö och Ystad m.fl svenska städer.

Kom JUSTUS BUNTS stiftelse då att förverkligas som instiftarna tänkt? Vem vet? Vet du? Hursomhelst så är just denna stiftelse i dag den största av de tretton medlemmarna i SÖDERTORPSGÅRDEN Ideell Förening.

Vem var von CONOW? Vad var Hernhuterna ? Ladugården ? Grosshandlare Österberg ? John Tesch? Anna Maria Gersonii ?

Stora och små donationer. Välkända och mera okända människor, stiftelser, byggnader och byggnationer i Malmö Stad

DU KAN LÄSA MERA OM DETTA OCH ÖVRIGA STIFTELSENA I FÖRENINGEN, PRESENTERADE I DENNA LILLA ENKLA FOLDER

Redaktör och sammanställning GÖRAN REIMER Teknikergatan 23

- * von Conowska Stiftelsen
- * Gersoniska Stiftelsen
- * Anna Margarethas Stiftelse
- * Ingrid Petronella Olssons Stiftelse
- * Stiftelsen för värnlösa Flickor av Handels- och Civiltjänstemannaklasserna
- * Stiftelsen Carl och Augusta Österbergs minne
- * Anton och Magna Gråbergs stiftelse
- * August och Ann Charlott Richters Stiftelse
- * Magnus och Mathilda Bååths stiftelse
- * Elisabeth och Augusta Hectors stiftelse
- * John och Erica Teschs Stiftelse
- * Stiftelsen Justus Bunths hem för obotligt sjuka eller ålderdomssvaga i Malmö
- * Stiftelsen Hans och Ida Jessens Fond

Citerat från artikel i tidskriften ELBOGEN årsskrift 1991:

Södertorpsgården

"Alltsedan andra världskriget hade många av stiftelsernas ekonomier urholkats och redan på 1940-talet talade man om sammanslagningar och nybyggnader. Ingenting hände och underskotten i räkenskaperna höll på att garrottera de fromma stiftelserna. Långt senare igångsattes ett stort projekt och hösten 1969 bildades Södertorpsgården ideell förening."

Det var 13 stiftelser som samlades kring en ideell förening som skulle uppföra ett modernt komplex och man fick medel till detta genom att en rad äldre stiftelsehus såldes. I föreningen ingick även vilande fonder som inte kunnat dela ut medel eftersom villkoren varit omöjliga att uppfylla. Ett exempel på en fond med orealistiska villkor skapades av apotekarhustrun Erica Tesch där hon i sitt testamente från 1921 föreskrev att när de donerade 100 000 kronorna förräntat sig till 400 000 så skulle 300 000 kronor användas till ett hem för ålderstigna kvinnor och när det återstående kapitalet ytterligare vuxit på samma sätt skulle ett hem för ålderstigna män uppföras. 1965 uppgick fonden till ca 200 000 kronor och det reella värdet hade de facto minskat.

År 1972 stod de drygt 200 lägenheterna färdiga på Teknikergatan och Södertorpsgården hade då kostat lite mer än 15 milj kronor. Södertorpsgården består av två åttavåningshus med en servicebyggnad emellan. Idag tar föreningen upp marknadsmässiga hyror men man erbjuder särskild service i de gemensamma lokalerna. Södertorpsgården kan ses som ett ålderdomshem men med mer självständighet för de gamla"

Slut citat

Förteckning med enkel förklaring över tillkomsten av de 13 ursprungliga stiftelser och fonder som utgör grund för **SÖDERTORPSGÅRDEN** ideell förening.

Innan kommunal allmännytt, välfärd och folkhem uppstod avsatte fordom vissa välbärgade medborgare i Malmö pengar till välgörande ändamål likt bostäder åt "behövande". Bostadsstiftelser, fonder. I likhet med flera andra sådana stiftelser uppstod då efter hand svårigheter att uppfylla de ursprungliga intentionerna med dessa stiftelserna. Vad är i dag "värnlösa flickor..." Vad är Pauvres honteux?... osv Omkring 1970 förenade sig nedan listade 13 stiftelser med i ursprungshandlingarna likartade destinärer i bostadskomplexet [Södertorpsgården](#) vid Teknikergatan 23–27.

von Conowska stiftelsen är en välgörenhetsstiftelse knuten till Malmö. Stiftelsen grundades 1753 genom en donation av hovjunkaren D. C. von Conow och syftet var att bereda fattiga invånare kostnadsfria bostäder i en stiftelsebyggnad. Efterhand kom denna stiftelse att samadministreras med den [Gersoniska stiftelsen](#). Stiftelsens byggnad [LADUGÅRDEN](#) var belägen vid Själbodgatan helt nära S:t Petri kyrka i Malmö. Stiftelsebyggnaden var en bostadslänga i en våning med mycket enkel standard.

År 1929 såldes byggnaden som ju låg på en attraktiv, centralt belägen tomt och i stället lät man uppföra två nya stiftelsebyggnader för de två stiftelserna vid Smedjegatan 20–22, nära Universitetssjukhuset i Malmö. von Conowska stiftelsen inrymdes i den större byggnaden med 40 enrumslägenheter. Båda stiftelsebyggnaderna ritades under medverkan av arkitekterna [Carl Melin](#) och [Fritz Österlind](#). Vid en större översyn av flera bostadsstiftelser i Malmö omkring 1970 frånhände sig von Conowska stiftelsen sin byggnad och förenade sig med tolv andra stiftelser i bostadskomplexet [Södertorpsgården](#) vid Teknikergatan 23–27.

Smedjegatan vid Tandläkarehögskolan och UMAS

GERSONISKA STIFTESEN är en välgörenhetsstiftelse knuten till Malmö som grundar sig på en testamentarisk gåva från rektorskan Sanna Maria Gersonii. Syftet var att bereda fattiga invånare kostnadsfria bostäder i en stiftelsebyggnad. Efterhand kom denna stiftelse att samadministreras med den [von Conowska stiftelsen](#). Stiftelsens byggnad var belägen vid Själbodgatan helt nära S:t Petri kyrka i Malmö. År 1929 såldes byggnaden och stiftelsen flyttade till Smedjegatan 20–22, enligt ovan. Gersoniska stiftelsen inrymdes i den mindre byggnaden med 14 en- och tvårumslägenheter. Förenades 1970 med [Södertorpsgården](#).

STIFTELSEN FÖR VÄRNLÖSA FLICKOR ur handels och civiljänstemannaklasserna 1869. Stiftelsen grundades av fröken Charlotta Catharina Thomsson genom gåva på 2000 kronor som överlämnades 1869 10 16, vartill sedan ett flertal andra gåvomedel tillkommit. Räntorna skulle läggas till kapitalet tills det en stiftelsebyggnad kunde uppföras

Österbergska Stiftelsens byggnad från 1911 på Rådmansgatan, ett stenkast från Smedjegatan.
Fasad och fasaddetalj

Carl och Augusta Österbergs minne är en välgörenhetsstiftelse i Malmö, vilken skapades genom en donation av makarna Carl och Augusta Österberg i Malmö. Grosshandlaren Carl Österberg hade genom partihandel med bland annat norska produkter skapat en ansenlig förmögenhet, varav 200 000 kr avsattes till en välgörenhetsstiftelse vid hans död 1908. Avsikten med stiftelsen var att bereda kostnadsfria bostäder åt behövande änkor och döttrar till stadens köpmän sk *Pauvres honteux* Våren 1911 stod stiftelsebyggnaden klar för inflyttning vid korsningen Rådmansgatan – S:t Johannesgatan i Malmö. Den hade ritats av arkitekten [Axel Stenberg](#), Malmö, och inrymde 24 lägenheter om ett eller två rum och kök.

Ingrid Petronella Olssons stiftelse 1883 Ingrid Petronella Olssons stiftelse grundar sig på ett testamente från 1882-11-30 av fröken Ingrid Petronella Olsson, enligt vilket hon donerade kvarlåtenskapen till en stiftelse, vars syfte var att bereda mindre bemedlade personer inom Malmö stad fri bostad i den av stiftelsen ägda fastigheten i kv. 58 Generalens hage. (område mitt emot nuvarande Casinot) Stiftelsen började sin verksamhet 1890-10-01, då byggnaderna togs i bruk för sitt ändamål. Verksamheten i stiftelsens fastighet upphörde med 1969 års utgång och samtliga tillgångar överlämnades till "Stiftelsen Södertorpsgården", där I.P.O:s stiftelse äger rösträtt vid årsmötena.

Anna Margarethas stiftelse är en välgörenhetsstiftelse som skapades genom en donation av bokhandlaren Niclas Hansson Thomson i Malmö.

Thomson köpte 1872 en tomt vid den dåvarande Jerusalemsgatan* i Malmö där han byggde ett bostadshus. Vid Thomsons död donerades fastigheten, en stiftelse bildades med syfte att bland annat bereda så kallade [pauvres honteux](#) fri bostad. Stiftelsen fick namn efter Thomsons mamma. Vid invigningen av stiftelsen bereddes bostäder åt nio äldre damer, en vaktmästarfamilj och fyra så kallade pensionärer. Dessa pensionärer var fyra gossar som enligt stiftelsens statuter skulle tas om hand av stiftelsens övriga invånare mot en fosterlega om 200 kr om året. Genom att uppföra ytterligare ett bostadshus på innergården utökades antalet invånare i stiftelsen 1882. *(Fastigheten låg där nuvarande Caroli City finns i dag)

Redan på 1940-talet konstaterade stiftelsens styrelse att stiftelsen var gammal och otidsenlig, men först omkring 1970 förenade den sig med en rad andra stiftelser i bostadskomplexet [Södertorpsgården](#) vid Teknikergatan 23–27.

Ann-Charlott och August Richters donation till ett hem för obotligt sjuka 1925-1951
I testamente 1914-06-30 hade fröken Hildegard Richter (avl. 1951), ingenjör Emil Johan Richter (avl. 1932) och tullkontrollören Albert Fredrik Richter (avl. 1925) förordnat att om en eller två av dem eller alla tre avled: kvarlåtenskapen efter den eller de avlidna i den mån den bestod av i bank insatta medel, aktier, liv- eller olycksfallsförsäkringsbrev skulle tillfalla Malmö stad till ett hem för obotligt sjuka personer. Den eller de efterlevande skulle dock under livstiden uppbära 5% ränta på kapitalet (det räntebelopp som skulle utbetalas fixerades senare till 9.185:69 kronor årligen). Staden skulle dessutom för all framtid underhålla donatorernas gravställe på gamla kyrkogården. Kapitalet skulle förvaltas tills det uppgått till 200.000 kronor, varefter ett sjukhem skulle upprättas. Föräldrarnas, Ann-Charlott Richters, född Hasselqvist, och August Richters namn skulle knytas till hemmet. Skulle staden redan äga ett dylikt hem skulle kapitalet avlämnas dit som en särskild fond. Sedan tullkontrollören avlidit överlämnades hans kvarlåtenskap till staden med 93.457:59 kronor och efter ingenjören Emil Richter med 90.256:48 kronor.

Justus Bunth`s hem för obotligt sjuka eller ålderdomssvaga i Malmö.
Stiftelsen får använda sina tillgångar för att bereda bostäder åt de i stiftelseurkunden angivna destinatarerna (i staden Malmö bosatta personer, som äro obotligt sjuka eller ålderdomssvaga och tillhöra den klass, som vanligen benämnes "pauvres honteux")

(Apotekare Justus Bunth ägde apoteket Gripen i Malmö. Testamenterade 455 000 kr år 1935 till ovan stiftelse)

Anton och Magna Gråbergs stiftelse Genom testamente 1909-09-30 testamenterade grosshandlaren *Anton Gråberg* och hans hustru Anna Magna Kerstin född Borg (1856-1939) ett belopp av 250.000 kronor till Malmö stad. Kapitalet skulle användas till en byggnad benämnd "*Anton och Magna Gråbergs stiftelse*", avsedd att inrymma hyresfria bostäder åt välfrejdade, mindre bemedlade personer tillhörande handels- eller tjänstemannaklasserna.

Magnus och Mathilda Bååths stiftelse 1914 Stiftelsen är tillkommen genom änkefru Mathilda Bååths, född Sterenius, testamente 1914-08-11. Återstoden av kvarlåtenskapen efter henne, skulle sedan övriga legater fått sin lott sättas i en fond. Räntorna skulle läggas till kapitalet till dess en stiftelsebyggnad för fattiga änkor kunde uppföras.

Elisabeth och Augusta Hectors stiftelse Stiftelsen är tillkommen genom testamente 1916-02-03 med tillägg av fröken *Augusta Hector* (1839-1925). Efter att vissa legater utfått sin del och vissa anvisningar följts skulle en stiftelse benämnd "*Elisabeth och Augusta Hectors stiftelse*" grundas. Ändamålet skulle vara att bereda fri bostad åt fattiga kvinnor i enkel samhällsställning, vilka efter en arbetsam och hederlig levnad var i behov av hjälp. En stiftelsebyggnad skulle uppföras till hem åt dessa, samt skulle kapital för byggnadens underhåll och uppvärmning avsättas. Stiftelsen skulle förvaltas av Magistraten i Malmö.

Erica och John Teschs fond 1928 Fonden har tillkommit genom testamente 1921-04-18 av änkefru Brita *Erica Petronella Tesch*, född Fjellman (död 1928). Fondens kapital uppgick till 100.000 kronor och den årliga avkastningen på detta kapital skulle vissa belopp utbetalas till några namngivna personer under deras livstid. Kapitalet skulle sedan förräntas tills det uppgick till 400.000 kronor, då 300.000 skulle disponeras för bygge av ett hem för kvinnor. (John Tesch lät bygga o ägde apoteket Lejonet i Malmö och var

Hans och Ida Jessens fond 1933 Fonden är tillkommen genom testamente av fru *Ida Jessen-Aspegrén* född Holmgren (1873-1940) 1929-08-28 med ändringar 1932-10-24. I det senare förordnar hon att återstoden av hennes kvarlåtenskap skulle tillfålla Malmö stad efter att vissa legater utgått. En fond med namnet Hans och Ida Jessens fond skulle bildas till upprättande av sjukhem eller för beredande av vård på annat sätt åt kroniskt sjuka och konvalescenter i Malmö.

Noter:

Pauvres honteux (franska: *blygsamma fattiga* eller *skamsna fattiga*) betecknar ståndspersoner och tidigare välbeställda som hamnat på obestånd. I Europas städer under 1500-1800-talet gjorde man åtskillnad mellan "vanliga" fattiga och de sämre ställda med bakgrund från boirgar och överklassen. Ofta fanns det särskilda institutioner med syfte att ekonomiskt bistå pauvres honteux, och också erbjuda bättre åldringsboende där annars bara fattigtugor stod till buds. I Stockholm fanns förutom [Asylet för Pauvres Honteux](#) även [Borgerskapets änkehus](#) och [Borgerskapets gubbbhus](#). Det finns också flera stipendier för pauvres honteux som inte vill utnyttja socialtjänst, varav många tillhandahålls av den kommunala verksamheten.

VÄLFREJDAD är lika med ärlig, hederlig, vittnesgill och utan anmärkning i allmän mening vad gäller uppträdandet och levernet.

VÄRNLÖS är lika med utan förmåga att kunna göra något, oskyldig och skyddslös, arbetslös och utan bostad. Föräldralös.

VÄRNLÖSA FLICKOR skall utläsas *föräldralösa*. av handels och civiltjänstemannaklasserna utläses "av bättre familj" eller helt enkelt Pauvres honteux enligt ovan (Stiftelsen för Wärnlösa flickor måste ju f.ö. syfta på barnhem och instiftaren måste ha lagt ett tillägg till urkunden för att stiftelsen senare kunnat hamna i korgen Södertorpsgården Ideell Förening. Seniorboende)

Vissa (många) av ovan stiftelser kom, av olika skäl, aldrig att förverkligas enligt instiftarnas intentioner. Justus Bunths fond för sjuka t.ex. instiftades "för sent" (trettioalet) för att ha verkan och Charlotta Thomssons donation på 2000 kr 1869 kom aldrig upp i de summor som krävdes för att bygga ett hem för "wärnlösa flickor". Medlen "blev liggande". Justus fond är den största av föreningens samverkande stiftelser. Charlottas den näst minsta.

Dessa blad vars innehåll är framforskade och hämtade från olika offentliga källor upprättades i juni 2016 av Göran Reimer Södertorpsgården hus 23 Trappa A

Diedrich Christian von Conow, f. 30 apr. 1706 på Vegeholm i Strövelstorps församling, d 9 sept. 1792 i Stockholm. Föräldrar: stadsmajoren i Malmö Kristian Didrik von Conowen och Maria Eufrosyne Cronström. Hovjunkare 2 jan. 1735. Ägde Kulla-Gunnarstorp 1736—78 (ej 1775).

Gift 11 nov. 1756 med Margareta Kristina Sofia Sparfvenfeldt, f. 30 nov. 1729, d 3 maj 1811, dotter till hovstallmästaren Johan Henrik Sparfvenfeldt.

Biografi

C. levde utan tjänst och tillbragte större delen av sitt liv på den fäderneärvda egendomen Kulla-Gunnarstorp. Hans egentliga insats föll inom det religiösa området. Uppvuxen i ett hem, där en gammaldags kärv fromhet härskade, kom han från barndomen att intressera sig för de religiösa frågorna. I sin på äldre dagar författade självbiografi berättar han, att föräldrarna »voro måne om att bivista vackra och uppbyggeliga predikningar» och att man i hemmet brukade »till privat andakt» Johan Arndts, Henrik Müllers och Kristian Scriverers uppbyggliga skrifter. Efter att ha upplevat ett religiöst genombrott »år 1722 kort före påsk» (självbiografien) kom han i tjuguaraldern i beröring med de båda väckelsepredikanterna Peter Murbeck och Mattias Otto Ubechel, vilka då tjänstgjorde i Malmö. Tvivelsutan har C. tagit intryck av deras lagiskt orienterade religiositet. Genom dem lärde han även känna professor Reuss i Köpenhamn, som längre fram gjorde honom bekant med Zinzendorfs idéer.

År 1741 företog C. en utländsk resa och besökte därvid även Halle. Anstalterna därstädes gjorde sådant intryck på honom, att han efter hemkomsten grundade en skola för fattiga gossar i sin hemförsamling Allerum. Samtidigt växte hans religiösa allvar, så att han — som det heter i självbiografien — »passerade för pietist och gudfruktig och blev stundom försmäddad». Han trädde nu i förbindelse med den herrnhutiska brödrakretsen i Köpenhamn och vistades en hel vinter i denna stad. Därunder kom han att på allvar övergå till den herrnhutiska riktningen. Detta synes ha skett mot slutet av 1740-talet. I febr. 1750 omtalas han i en rapport till Herrnhut som en »artiger bruder». När så herrnhutismen på 1750-talet fick fast fot i Skåne, kom C. att mera öppet framträda som denna rörelses anhängare och gynnare. Han kan rentav betecknas som rörelsens beskyddare och organisatör i dessa trakter. Han insåg klart behovet av en särskild ledare för de kringspidda anhängarna i Sydsverige och anhöll år 1753 hos moderförsamlingen i Herrnhut om ett par trosbröder — s. k. diaspora-arbetare — till hjälp. Först år 1764 realiserades emellertid detta önskemål. Då upplät hovjunkaren på sin utgård Laröd en liten lägenhet, åt den herrnhutiske diasporaarbetaren och sörjde även för hans underhåll. Kulla-Gunnarstorp blev nu ett centrum för traktens väckta, där man samlades till andakt och högläsning av brödraförsamlingens skrifter.

Även med den herrnhutiska kretsen i Malmö stod von Conow i förbindelse. Han ägde i denna stad en gård, den sedan gammalt s. k. Ladugården. Denna fastighet donerade han år 1753 Malmö stad till en »inrättning av en fattigskola samt till fritt husrum för några fattige därstädes» (donationsbrevet hos Isberg). Stiftelsen förvaltades av magistraten, men hovjunkaren hade en representant i direktionen. Denne hans fullmäktige utgjordes i början av en herrnhutisk hantverkare i staden, sedan av den i Sydsverige placerade diasporaarbetaren, som av denna anledning allmänt kallades »kamrer».

År 1778 sålde von Conow. Kulla-Gunnarstorp och flyttade därefter till Stockholm. Där stod han i livlig förbindelse med de herrnhutiska kretsarna och synes ha utövat en vidsträckt hjälpverksamhet bland dem. Där slutade han ock sin levnad »i stillhet och gudaktighet» (Barfod). C. dog barnlös, och med honom utslocknade den adliga ätten von Conowen på manssidan. C: s förmögenhet uppskattades i hans bouppteckning efter avdrag av de obetydliga skulderna till drygt 48,000 rdr, varav mer än hälften var utlånat, medan 16,600 rdr 32 sk. voro placerade i jordegendomar. Vid sin död ägde han Forsby frälsesäteri i Knivsta socken och säterierna Arnäsholm och Stora Krabby m. fl. gårdar i Västbo och Mo härader samt Hällabäck i Burseryds socken, ur vilken egendom han utlöst hustruns syskon. Hans änka ägde i Stockholm fastigheten Stormhatten 30—31 vid Trumpetarebacken.

Författare

Hilding Pleijel.

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren 1851-55 :

Gersoniska stiftelsen,

likaledes här förut omförmäld, grundar sig på enkefru

Sanna Maria Gersonii testamente den 2 Mars 1842, och utgöres dels af en intill von Conowska ladugarden belägen fastighet, hvarest 6 å 7 fruntimmer njuta bostad, dels af ett kapital, som vid 1855 Ars slut utgjorde 1,880 R:dr Banko, hvars ränta är afsedd till byggnadernes underhåll. Enligt stiftelse-brefvet förvaltas denna inrättning i förening med von Conowska stiftelsen

Apoteket Lejonet WIKIPEDIA:

[apoteksinnehavaren John Tesch.](#)

1896 lät Tesch påbörja byggandet av apoteket Lejonets nya hus på Stortorget östra sida. Det nya apoteket försågs med rejåla skyltfönster, men även övervåningen byggdes att bli så iögonfallande som möjligt. Bland utsmyckningar finns bl.a. Tesch själv avbildad. Inte bara exteriört utan även invändigt blev det en överdådig utformning i såväl apotek som bostadsvåning. Till ovanligheterna för tiden hörde en hiss upp till Teschs egen luxuösa lägenhet i huset.

Arkitekter för Apoteket Lejonet var [Lindvall & Boklund](#), De skulle förbättra ett förslag av Hans Hallström. Apotekare Tesch ändrade idéer under bygget och relationen mellan arkitekterna och byggherren utmynnade i en rättsprocess.^[1]

Vid tiden för uppförandet ansågs apoteket Lejonet vara ett av Europas allra största apotek, nästan lika stort som det kejserliga apoteket i Moskva. Det var vid sekelskiftet 1900 Malmös högst taxerade fastighet.^[2]

Tesch slutade som apotekare efter 16 år för att övergå till bankvärlden, och blev även en drivande kraft inom [Hippodromen](#).

Mitt emot von Conowska stiftelsen låg S:t Petri kyrka och en plantering som bla tjänade som lekplats. "Velocipedtäflingar på Malmö idrottsplats" annonseras på husväggen.

von Conowska och Gersoniska stiftelserna

Nestorn i stiftelsefamiljen är von Conowska stiftelsen, som bildades 1753. Den kom att bli förknippad med låg status och standard och kallades i allmänhet Lagården, vilket kommer från det danska ordet för fattighus, ladegård. Att "komma po lagåren" var inte lockande för malmöiterna. "I 'lagåren' bodde gamla. De bodde två i vart rum. De var fyra om köket. Där var öppen häll och trefotingar. I rummen var en mycket stor järnkakelugn. På gården var det kullersten. Där var en pump. De var osams jämt där", berättas det.² I grannfastigheten var Gersoniska stiftelsen inrymd och de två stiftelserna administrerades gemensamt.

På 1920-talet blev det uppenbart att de båda stiftelserna var alltför omoderna, men de saknade kapital för att modernisera och bygga om. Däremot var de centrala tomterna vid S:t Petri kyrka en dold kassareserv. Därför försåldes de värdefulla tomterna och man byggde nya stiftelsehus vid Smedjegatan. Byggnaderna stod färdiga i december 1929 och stiftelsernas knappt 60 invånare kunde flytta in i de moderna lägenheterna. Stiftelserna räknas därmed in i en ny kategori, som behandlas längre fram i texten.

Utdrag ur tidskriften ELLENBOGEN 1991 Storstadens stiftelser Äldre enskild välgörenhet i Malmö av Anders Franzen

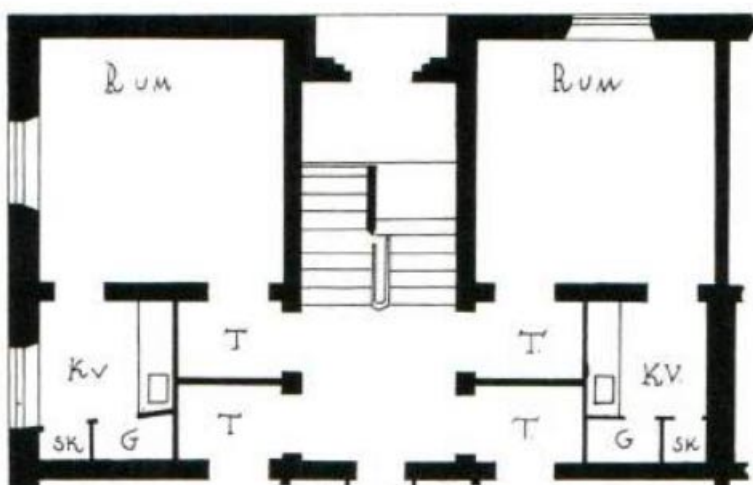
von Conowska stiftelsen

"Nybyggnaden till von Conowska stiftelsen stod klar 1929 och den får räknas till de mindre påkostade stiftelserna. Omgivningen var inte de trånga osunda arbetarkvarteren utan stiftelsen låg intill Allmänna sjukhuset. Flera av Malmös andra liknande stiftelser ligger just utanför den gamla staden. Husen är fristående med en egen omgivande trädgård.

Byggnaden till von Conowska stiftelsen ritades av arkitekterna Carl Melin och Fritz Österlind och den förre hade varit med i flera andra liknande projekt, t ex Hedbergiska, Gersoniska, Hantverkarnas och Smithska stiftelserna, den senaste belägen i Ystad. Huset består av 5 moduler i två våningar med fyra enrummare med kokvrå, dvs sammanlagt 40 lägenheter. Varje våningsplan om fyra lägenheter samsades om ett WC på varje trappavsats. Rummen var på ca 13 m². Att det är fråga om kokvrår bestäms av storlek eller avsaknad av fönster. Huset förseddes med två tvättstugor men inga badrum.³⁵

Idag synes det märkligt att t ex låta 25 personer dela på ett badrum (Hedbergiska stiftelsen), att ha badning begränsad till varannan torsdag (Dahlgrenska), att ha kokvrår utan fönster (von Conowska II) eller att endast ha kallvatten (Dahlgrenska). Ändå uppfattas stiftelsebyggnadernas fasader vara gedigna och ofta pompösa. Denna divergens blir mer begriplig om man frigör sig från nutida perspektiv."

STORSTADENS STIFTELSE

Plan av fyra lägenheter om ett rum och kokvrå i von Conowska stiftelsen

Österbergiska stiftelsen

"En vårdag 1911 var en stor skara människor samlad i ett hörnhus vid S:t Johannesgatan och Rådmanngatan. Grosshandlare Axel Hagerman bad först att "få hälsa alla här närvarande välkomna till denna lilla enkla festlighet".

Han fortsatte med att förklara att "stiftelsen Carl och Augusta Österbergs minne hade till ändamål att lämna fria bostäder åt behövande änkor och döttrar efter personer, tillhörande köpmansklassen i Malmö" och han utbringade därefter en skål i champagne för stiftelsens framtid."

Av den förmögenhet som Carl Österberg samlat genom partihandel med bl a norska produkter och salt skänkte han vid sin död år 1908 200 000 kronor till en stiftelse. 1910-11 uppfördes en tegelbyggnad efter arkitekten Axel Stenbergs ritningar, vilken kom att inrymma 6 dubletter och 18 enrummare.

År 1972 blev stiftelsen en del av Södertorpsgården "